List 24 **NOVICE** Tečaj LIV.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic".

V Ljubljani 12. junija 1896.

Politiški oddelek.

Hrvatje in Slovenci na Reki.

Nedavno je neki hrvatski list prinesel dopis z Reke, v katerem pravi, da Slovenci na Reki dajo največ gradiva za poitalijančevanje. Slovenci žive na Reki največ v nižjih slojih, in se malo zavedajo narodnosti svoje, ako se oženijo, so pa njih otroci, največji nasprotniki Slovanov. Sodba zagrebškega lista ni povse krivična. Tudi se ne godi tako le na Reki, temveč tudi v Gorici in Trstu so često otroci slovenskih starišev najzagrizenejši Italijani. Če se pa na Reki to godi v večjem številu, pa ni krivda Slovencev, temveč Hrvatov samih. Reški Hrvatje niso nič zavednejši kakor Slovenci, v Zagrebu se pa voditelji raznih hrvatskih strank mej sabo prepirajo zaradi vodstva, za reške razmere se pa niti ne zmenijo. Tako Reka prihaja vedno bolj v italijanske in madjarske roke, ne da bi se Hrvatje za to dosti zmenili. Najprej so Madjari spravili z Reke hrvatsko politično oblast, veliko županijo, v Ogulin, sodišče pomadjarili, hrvatsko gimnazijo prenesli na Sušak in snujejo ondu madjarske šole, a Hrvatje pa vse to lepo mirno gledajo. Če vladna stranka molči, se ne čudimo, a bolj se čudimo, da tudi opozicija ničesa ne stori. Da se razmere na Hrvatskem tako neugodno razvijajo, ni kriva le vladna stranka, temveč tudi opozicija. Da celo lahko rečemo, da je opozicija o pravem času si znala pridobiti si veljavo, bi se vladna stranka ne bila tako daleč v madjarski tabor upala. Hrvatska opozicija se je pa vse premalo brigala za aktuelne stvari, temveč je čas tratila z osebnimi prepiri in državnopravnimi vprašanji in semtertja priredila kak škandal v saboru.

V tem, ko so se opozicijske stranke mej seboj ravsale in kavsale zaradi raznih državnopravnih vprašanj, ki niso za sedanji čas posebne važnosti, je pa hrvatski sovražnik se utrjeval. Mari ni čudno, da na Reki ni niti jedne hrvatske šole. Slovenski in hrvatski stariši so prisiljeni pošiljati otroke svoje v italijanske ali pa madjarske šole, ker slovanskih ni. Če se pri tacih razmerah raznaroduje, se ni čuditi. Ko bi Slovenci tako malomarno gledali na razmere v Gorici in Trstu, bi v teh dveh mestih kmalu ne bilo Slovenca. Položaj Slovencev v Trstu in Gorici gotovo ni ugodnejši, kot je položaj Hrvatov na Reki. Slovenci so si pa osnovali v teh dveh mestih svoji šoli, da si pripadajo tudi k revnejšim slojem prebivalstva. Drugi Slovenci pa ne morejo toliko storiti za svoje brate v Primorju, kakor bi lahko Hrvatje za svoje rojake na Reki, ker je slovenstvo na Štajerskem in Koroškem tudi v hudem boju za ostanek.

Na Reki je po zadnjem ljudskem popisovanju, ki se nikakor ni popolnoma nepristranski vršilo, blizu polovica Hrvatov, v resnici jih je pa mnogo več. Mej temi Hrvati je pa še več premožnih ljudij. Hrvatom na Hrvatskem se pa tudi ni bati za obstanek, in bi lahko mnogo storili za hrvatstvo na Reki. Če bi se reški Hrvatje jeli zavedati svoje narodnosti, bi malo časa v mestu neomejeno gospodarili Italijani in Madjari. Pri odločnem delu je celo mogoče, da bi dobili mestni zastop v svoje roke. Ko bi se namreč začeli Hrvatje zavedati v tem mestu, bi se namreč hitro pokazalo, da jih je mnogo več, nego jih navaja vladna štatistika. Seveda rok križem držati ne gre in le kričati o hrvaški Reki, temveč delati je treba. Najprva stvar mora biti, da se osnuje na Reki hrvatska ljudska šola. Ta stvar je večje važnosti, nego prepir, naj bode li Folnegović ali Frank vodja hrvatski stranki prava.

Hrvatje potratijo preveč časa in močij z razpravljanjem velicih političnih vprašanj, a na to pa premalo mislijo, kako ohranijo svoj narod čvrst v obmejnih krajih. S tem, da dokažejo hrvatski opozicijski politiki, da Reka po državnem pravu mora biti hrvatska, ni prav nič pridobljenega. Za taka teoretična dokazovanja se nikdo nič ne briga, najmanj pa Madjari. Ko bi se pa na Reki hrvatstvo zares okrepilo in začela borba proti madjarstvu in italijanstvu, pa bi kmalu začel se poštevati reški

hrvatski značaj. Tudi hrvatska vladna stranka in hrvatska vlada sama bi ne mogli kar prezirati reškega hrvatstva, ko bi videli, da se res razvija in bori za svoje pravice. Razvoj hrvatstva na Reki je uplival na vse hrvatsko Primorje, koder se že povsod zgublja narodna zavest. V Primorju pa ne gre le za hrvatske narodne, temveč tudi za gmotne koristi. Naj Madjari dobe v roke hrvatsko Primorje, bodo dobili tudi vso trgovino v teh krajih in to bode čutila vsa Hrvatska. Madjari v hrvatskem Primorju počasi delujejo, a gotovo, Hrvatje pa vse apatično gledajo, kot bi jih nič ne brigalo. Skrajni čas je, da se Hrvatje vzbude, in osnujejo kako društvo, ki bode imelo namen osnovati hrvatsko šolo na Reki. Za gmoten vspeh se jim ni bati. Razmere na Reki se bodo kmalu bistveno premenile, Madjari se niso trdno še ondu ukoreninili. Ljudstvo ne mara zanje, italijanski element, ki je na vse strani obdan od Hrvatov pa tudi ni tako močen, kakor se misli. Le delati je treba. Če se bode stvar zanemarjala, pa utegne naposled zares biti Reka za Hrvatsko izgubljena, pa ne toliko po madjarski nasilnosti, kakor po hrvaški malomarnosti. Reško vprašanje je pač točka, v kateri lahko vse hrvatske opozicijske stranke vzajemno delujejo. Seveda se njih delovanje ne sme omejiti na kake razprave po listih in govorih v saboru o hrvatstvu Reke, temveč delati je treba za povzdigo hrvatstva v Reki sami. Vse državnopravne pravice nič ne pomagajo, ako se prebivalstvo samo ne zaveda. Če se Reka popolnoma pomadjari, oziroma poitalijanči je za Hrvate izgubljena, naj znajo še tako korenito dokazati svoje pravice do nje.

Politični pregled.

Državni zbor ima o petek in soboto svoji zadnji seji. V teh dveh sejah ima dovoliti, da se za izvoz avstrijskega sladorja povišajo premije od petih na devet milijonov goldinarjev, Od meterskega centa sladorja, ki se izvozi iz Avstrije se plača 1 gld. 60 kr. oziroma 2 gld. 30 kr. premije. S tem se hoče povzdigniti izvoz avstrijske sladorne industrije. Zakon pa določa. da ta premija ne sme znašati čez pet milijonov goldinarjev na leto Če znaša več, morejo ta znesek plačati sladorni tovarnarji sami. Lani se je izvozilo toliko sladorja, da so premije plačali devet milijonov goldinarjev. Štiri milijone so plačali tovarnarji sami. Sedaj pa hočejo, da se najvišji znesek premij določi na devet milijonov. Vlada je tudi za to. Borba bode v državnem zboru huda, ker mnogi poslanci ne bodo marali, da se zopet da štiri milijone bogatim sladornim tovarnarjem.

Službeno pragmatiko za državne uradnike je vlada predložila državnemu zboru Podobna je pa prav le kazenskemu zakonu. V vseh paragrafih navaja samo, kake dolžnosti imajo uradniki in kako se bodo kaznovali, ako jih ne bodo spolnovali. O kacih pravic državnih uradnikov ni nobenega govora. Uradnik se bode smel postaviti tudi v nižji razred, ali se mu bode smelo za 30 % plačo ponižati, poslali ga bodo v pokoj, kadar ga bodo hoteli in mu tudi odmerili nižjo pokojnino kakor bi mu po letih šla, ako morda se ne bode tako vedel, da bi delal čast svojemu stanu. Velike pravice bi imeli uradni predstojniki. Lahko bodo uradnika kaznovali kar s 100 gld. globe, ne da bi bilo treba kakšne posebne preiskave. Prepričani smo, da ta načrt nikdar zakon ne postane. Zanj ne more glasovati noben poslanec, komur je še kaj na državljanski svobodi.

Vnanja politika v delegaciji. — Kakor je že navada, je tudi letos razlagal minister vnanjih stvarij vnanjo politiko v proračunskem odseku avstrijske delegacije. V torek je bil razgovor o tej stvari Največ je minister govoril o dogodkih v Turčiji, ki so bili jako resni. Glede dogodkov v Armeniji se je že bilo bati, da pride do evropske vojne. Naposled so se vlasti tako sporazumele, da so lepo se umaknile in stvar na miru pustile. Z reformami seveda ni bilo nič v Armeniji. V Makedoniji je bil položaj že nevaren. Da niso velevlasti prisilile Bolgarije, da je mirovala, bilo bi prišlo do velicih zmešnjav. V Carigradu so mislile velevlasti že delati red, a se je uprla Rusija temu. češ, to bi nasprotovalo berolinski pogodbi Posebno je minister naglašal, da Avstrija želi, da se ohrani Turčija. Svoje posesti po Balkanu Avstrija ne misli razširjati. Potem je minister seveda naglašal dobre odnošaje z vsemi vlastmi. Posebno trodržavna zveza je trdnejša, kot je bila kedaj.

Alleance israelite universelle v Parizu. — Državni poslanec profesor Schlessinger izustil je v dunajskem parlamentu dne 14. decem. 1894. kaj znamenit govor o Židih in njih stremljenji. Med drugim navedel je 22 zapovedij židovskega vesoljnega društva v Parizu Tu jih podajamo svojim čitateljem: 1. Društvo ni ne francosko, ne nemško, ono je židovsko. 2. Moderna ljudstva so porazdeljena v narode, samo mi nimamo someščanov, temveč samo verske zadruge. 3 Žid ne bode prej prijatelj kristijanom in mohamedancem, dokler ne bode sijala judovska vera kakor edina vera — razuma. 4 Razkropljeni med vse narode, ostanemo mi najprej Židje. 5 Naša narodnost je vera naših očakov — mi ne poznamo druge narodnosti. 6. Mi stanujemo v tujih deželah in mi se ne moremo brigati za vedno menjajoče se interese teh narodov, dokler so naši moralni in materijalni dobički v nevarnosti. 7 Židovska vera mora enkrat prevladati vesoljni svet. 8. Židje! smatrajte se za ude izvoljenega ljudstva: 9. Ako verujete, da je vera vaših pradedov edini patrijotizem. 10. Ako verujete, da ste izven narodov eno samo ljudstvo. 11. Ako verujete, da židovstvo reprezentira edino versko in politično resnico 12. Ako to verujete, pridite, poslušajte nas! 13. Delo je veliko in sveto, vspeh gotov. 14 Katolicizem je naš tisočletni sovrag, njemu moramo razbiti glavo. 15. Vsak dan se bolj in bolj razširja mreža, ki jo pletejo židje po vesoljnem svetu. 16. Pride dan, ko bode Jeruzalem hiša skupnih narodov. 17. Ko židovsko zaglavje monoteizma poplavi meje najskrajniših potov zemlje. 18. Uporabljajmo vsakoršne okolščine. 19. Naša moč je velika (denar) učimo se dobro uporabljati isto. 20 Kaj se hočemo bati — ni daleč — ko bode bogastvo vsega sveta v naših rokah. 21 Mi napredujemo z orjaškimi koraki. 22 Novo mesijansko kraljestvo, novi Jeruzalem mora priti na mesto cesarjev in papežev. — Javno to društvo ni, zato mi tudi ne vemo, če ima res taka pravila ali ne. Mi smo le navedli, kar je prof. Schlessinger povedal. Pomenljivo je vsekako, da društvo prikriva svoje namene.

Italija. — Ministerski predsednik Rudini ima neznatno večino v poslanski zbornici. To se je pokazalo v edni minolih sej. Razpravljalo se je o gospodarstvu prejšnjega Crispijevega ministerstva. Rudini je seveda zagovarjal svojega prednika Crispija, o katerem je pa dokazano, da je sleparil z državnim denarjem Pri glasovanju o vladnem predlogu, da naj se preide o stvari na dnevni red, je dobil ta predlog le 118 glasov, proti 115 glasom; 16 poslancev ni glasovalo. Tri glasove večine ima torej Rudini v poslanski zbornici. S to večino pač ne bo dolgo mogel shajati.

Italijani v Afriki. — Kralj Menelik ne izpusti zastonj italijanskih vjetnikov, dasi so laški listi vse vprek pisali, da se je dosegel z Abesinci popolen mir in da ti niso zahtevali nobene odškodnine. To ni bilo verojetno in dejstva

govore drugače. Menelik ne izpusti vjetnikov brez odkupnine. To dela seveda Italiji preglavico. Papež Lev XIII videč italijansko ljudstvo v stiski, uporabil je svoj vpliv pri kralju Meneliku za prost odhod laških ujetnikov. Čuje se, da koraki papeževi ne bodo zastonj Framazonski državniki laški se sicer nad tem jeze, a ljudstvo laško bo gotovo hvaležno, če se bodo njega sinovi povrnili domov. — Še-le sedaj po preteku malone 3 mesecev so prišli do tega, da so jeli pokopavati padle vojake na bojišču pri Adui. Kake razmere morajo vladati pri Italijanih v Afriki, karakterizuje najbolj ta okolnost.

Kreta. — Nemiri na Kreti trajajo dalje. Mohamedanci divjajo in napadajo kristijane v njih stanovališčih in jih more. Kristjani beže v samostane in v konzulate. Turška se trudi, da bi napravila red, a ni zmožna tega. Poslala je mnogo vojakov tja, a ti stoje navadno na strani vstašev. Krščanski odbor je proglasil zjedinjenje Krete z Grško. To je pač všeč Grški, a to zjedinjenje ni kar tako. Treba bi bilo proti Turčiji z orožjem nastopiti in osvojiti Kreto. Ko bi Grška imela na svoji strani velevlasti, potem bi se že upala to storiti, toda velevlasti ne zaupajo preveč Grški, ima pač sama doma preslabo uravnane razmere. Pa tudi poguma nima Grška, da bi nastopila proti Turčiji. Komaj so velevlasti po svojih zastopnikih malo ostreje nastopile o tej zadevi, je Grška baje že odnehala od svoje namere prisvojiti si Kreto. Grki so pač preslabotni in tudi nimajo denarja za vojsko. Vedno kriče, da imajo postati nasledniki turškega kraljestva, a kadar pride do tega, da bi šli na delo, se umaknejo. S tem, da Grška ne bo priskočila kristjanom na Kreti na pomoč, izgubila bo veliko vpliva na vzhodu. To ne samo na Kreti, temveč tudi posebno v Makedoniji, kjer so vedno upali na pomoč Grške. — V nekaki čudni luči kažejo se pri tem vprašanju velevlasti. Da se grozodejstvom okom pride, bi morale pač vse na to delati. Če torej hoče Grška na Kreti red narediti, naj bi jo podpirale velevlasti. Toda, ker bi si Grška s tem pridobila Kreto, a Turška bi jo zgubila, pa velevlasti prizanašajo Turčiji, ki je od dne do dne bolj zrela, da izgine z evropskega pozorišča.

Obrtnija.

Vipavska železnica.

„Soča“ prinaša še sledeči članek o Vipavski železnici: V merodajnih krogih se razpravlja misel o podaljšanju vipavske železnice na Kranjsko in sicer do Vrhnike, od kjer si bo gradila v enakem času krajevna železnica do Ljubljane. — Taka zveza bi prizadela sicer nekaj tehniških težav, nekaj več stroškov, nego kaka druga zveza z južno železnico, ali vse to bi se bogato povračalo v velikih vsestranskih koristih, katere bi donašala tako okrajšana zveza. Železnica Ljubljana-Vrhnika-Ajdovščina-Gorica bi ne bila neizmerne koristi le za prizadete kraje, posebno za Ljubljano in Gorico, marveč tudi velikanske važnosti v vojaškem oziru in za splošno železniški promet proti jugu po zimi. Vsako leto se dogaja, da snežni zameti za več dnij kar ustavijo ves promet, tovorni promet pa včasih po cel teden izostane. Kolika je pri tem škoda na vse strani, o tem se ne da niti približno govoriti. Nova železniška zveza bi pa odstranila vse take neprilike, ker bi se ognila Krasu in bi tekla po zavetnem ozemlju. In uprav v popolnem odstranjenju raznih neprijednostij v zimskem času na Krasu tiči velika prednost rečene najkrajše zveze Gorice z Ljubljano. — Ker to misel skrbno goje oni krogi, ki so spravili v življenje načrt vrhniške železnice, treba bode, da tudi od goriške strani storimo svojo dolžnost. Z združenimi močmi morda vendarle dosežemo tako zelo ugodno zvezo obeh glavnih mest Goriške in Kranjske. Na tak način bi dobili iz dveh krajevnih železnic jedno — glavno progo.

V tem pogledu si lahko vzamemo za zgled naše Štajerce. Najprej so pridobili krajevno železnico Celje-Velenje; ta že vozi par let. Potem pa so napeli vse moči na to, da so dosegli še zvezo Velenje-Drauburg na Koroškem. Ko bo dodelan ta kos železnice, bo jako okrajšana zveza Celja in Celovcem, dočim treba zdaj voziti čez Maribor. — Ali to še ni vse. Od Drauburga je že več let krajevna železnica do Wolfsberga v severnem delu Koroške; v enakem času so zvezali še Wolfsberg z glavno progo na zgorjem Štajerskem, ki pelje proti Dunaju. Tako torej nastane dolga železniška proga od Celja čez Koroško na gornje Štajersko.

Vipavska železnico upošteva sama vlada več nego le krajevno železnico. V členu II. preloženega načrta zakona je sprejeta določba, da vipavska železnica se ne smatra kot krajevna, marveč kot glavna železnica (Hauptbahn). V poznejšem poročilu o tej železnici pa pravi, da železnica Gorica-Adovščina je le prvi del prihodnje večje železnice do — Postojne.

Vlada ostaje sicer v tem pogledu še vedno pri stari misli o zvezi Gorice s Postojno. Ali med tem času je prišla na dnevni red vrhniška železnica, ki se bo tudi gradila: s to železnico je pa zelo premenjeno naše stališče z ozirom na bodoče podaljšanje vipavske železnice, namreč v tem zmislu, da bo treba napeti vse moči za morebitno železniško zvezo Ajdovščine z Vrhniko in ne s Postojno. — Toliko se nam je zdelo potrebno omeniti že zdaj, da bi se nikdo ne prenaglil v ogrevanju za vladino namero, ki se bo dala se premeniti, ako pridemo pred merodajne kroge s temeljito podprtimi prošnjami.

Obrtnijske raznoterosti.

Vseruska razstava v Nižjem Novgorodu odpre se dne 9. junija. Zajedno se otvori istega dne svetovnoznani semenj nižjenovgorodski. Ta razstava je XVI. vseruska razstava. Razstavni prostor je baje 400 sežnjev dolg in 350 sežnjev širok. Iz mesta do razstave vodi električna železnica. Ta železnica bode velika dobrota obiskovalcem razstave. Na razstavnem prostoru samem je zgrajena druga električna železnica ožjim tirom. Sosebno zanimiv bode azijski del razstave. V razstavi bode tudi ribnjak, obsezajoči 1000 kvadratnih sežnjev. Vsega ukupe bode imela razstava 20 odelkov za kmetijstvo, konjerejo, domače živali, sadjarstvo in vrtnarstvo, rudnjarstvo, lovstvo, narodno umetnost, domačo industrijo, stroje, Sibirijo in trgovino Rusije s Kitajem in Japonsko, centralno

*

Azijo in trgovino s Perzijo, vojaške in mornarske stvari, plovbo po rekah in po morju, prosveto umetnost, zdravstvene in človekoljubne naprave in konečno za skrajni ruski sever.

Nova električna luč. Hrvat Tesla, sloveči učenec izumitelja Edisona, iznašel je po 7letnem proučevanju električno napravo, ki daje trikrat močnejšo svetlobo, nego dosedanje najboljše elektriške naprave. Glasom iz Novega Jorka došlih poročil se Tesla bavi sedaj s poskusi, kako bi bilo možno prevajati električno silo iz jednega kraja v drugi, ne da bi bilo potrebno v to posebno napeljanih žic. Pravijo, da Tesla pogodi tudi to, kar bi bilo pravo čudo, ki bi nadkrililo vse epohalne iznajde sedanjega veka.

Kmetijstvo.

Umna prasičjereja.

Da se prasičjereja izplača, je treba gledati, kakšnega plemena so prasiči. Treba je na to gledati, da se dobi tako pleme, katerega prasice imajo mnogo praset in dobro doje. Najboljša so angleškonemška križna plemena. Splošno naj ima prašič dolg širok hrbet, in prednje noge globoko vraščene. Prasiči dobrega plemena se zrede za pol kilo na dan, slabega plemena pa niti četrt kilo ne. Mrjasec naj ne bode premočen in se prezgodaj ne sme spuščati, nikakor ne pred desetim mesecem. Svinja naj se ne goni k mrjascu pred devetim mesecem. Za 40 svinj je dosti jeden mrjasec.

Prasica nosi tri mesece, tri tedne in tri dni. Nekaj časa poprej in nekaj časa pozneje, ko ima mlade, se svinji ne sme dajati kisle krme. Sladko mleko z vodo, ovsena, pšenična ali ržena moka je za take svinje najboljša krma. Treba je velike previdnosti, kadar ima svinja mlade, izogibati se je vsega, kar bi jo utegnilo vznemirjati. V največ slučajih je najbolje sproti pobrati mladiče, dokler ni vse končano. Potem naj se preišče, koliko sescev ima svinja. Ne sme se pustiti živih več prasičkov, nego je sescev.

Če ima prasica dovolj mleka, naj prasičke seso šest ali osem tednov. Za pleme namenjeni prasiči naj se puste pri svinji osem do deset tednov, da so krotkejši. Če se bi pa zaradi pomankanja mleka ali pa zaradi bolezni prasički morali odstaviti, se jim mora dati kravjega mleka zredčenega z vodo, kateremu se primeša nekoliko sladorja. Ko se prasički odstavijo, mora se slednji dan šest do osemkrat jim dati sveže, dobre krme. Seveda bodo lepši zrastli prasički, če se more vsakemu dati na dan blizu liter kravjega mleka, do dvanajstega tedna. Poslednje tedne naj se presno mleko zamenja s posnetim. Od trinajstega tedna jedo lahko zagrizeno mleko. Pazi dobro na snažnost korit in skrbi za gibanje prasičkov na prostem. Do četrtega meseca dajaj prasičkom ječmen, potem pa že preneso vsako krmo. Od tega časa je prašič najdragocenejša domača žival. Pri gospodarstvu, tudi pri gospodinjstvu vedno kaj odpade, kar se lahko da prašiču. Umno je vse odpadke pri gospodinjstvu porabiti in še le potem za prasiče kupovati.

S četrtim mesecem loči prasičke po spolu, krmi jih dobro, a vendar ne tako, da bi se debelili. Pitati se prasič ne sme pred sedmim mesecem, če se pa gleda na špeh, naj se pa s pitanjem začenja še pozneje. Če je mogoče naj se prasiči krmijo štirikrat, ne le trikrat na dan. Najbolja krma je krompir, korenje in repa, ki se pa naj skuhajo. Dodajati se pa mora še kake moke, kadar se prasiči debele, pa rženo, ječmenovo, ajdovo ali turščino zrnje. Soliti prasičem ni dosti treba. Če se prasičem zelo soli, je še škodljivo.

Kmetijske raznoterosti.

Slabo ravnanje v hlevih s konji. Naravnost nerazumljivo je, da ljudje, ki se že leta in leta ukvarjajo s konji, vendar še sedaj ne znajo s to živalijo prav ravnati. Le oglejmo si konjske hleve; ti so večkrat temni ali mračni, prave podzemeljske kleti, nesnažni, prevroči in soparni ali premrzli. Očesne in pljučne bolezni so nasledki takega mučenja! Kot prava spaka pa se sme smatrati visoko na steno pritrjeno lestva. Kdor je to iznašel, moral je opazovati žirafo pri žretju ter jo smatrati za konja. Konj v svojem naravnem stanju pobira svojo hrano s tal, ne pa od zgorej z drevja, kakor žirafa ali slon. Pri žretju izza lestve padajo živali neštevilna drobna semena in prah v nosnice in v oči ter provzročijo bolezni v dihalniku, kakor tudi vnetje oči ter včasih celo slepoto.

Kako se muhe in brenclji odženo od tovorne živine. Da se nadležni mrčes v vročih dnevih odžene od živine, rabijo nekateri kuhano vodo, v kateri se je kuhalo orehovo perje, pelin, vodeni dresel in lopatika ali aloa. S tem se namažejo konji in oprega. Ako pa tega ni pri rokah, rabi naj se rman, ki raste povsod ob potih. Ž njim naj se živina obdrgne. Kdor hoče rabiti v ta namen lopatiko, naj v dveh litrih vode skuha 20 gramov lopatike ter naj s tem namaže konje in opravo. Če bi to ne pomagalo, poskusi naj se s karbolnim oljem ali z zmesjo, ki ima 10 delov petroleja, 10 delov ribje masti, 10 delov lavorjevega in en del nageljnovega olja. V Ameriki rabijo kmetovalci zmes iz dveh delov ribje masti in iz 1 dela petroleja.

Poučni in zabavni del.

Svobodne šole v Parizu.

Po Konradu Albertiju.

Nobena skušnja, nobena beseda ni tako hudo zadela Francozov, kakor mnogokrat ponavljana nemška trditev, da so pri Kraljevem Gradcu in Sedanu zmagali pruski „šolmoštri“. Na male stvari so bili od nekdaj Francozi tako ponosni, kakor na svoje šole. Priznati se mora, da so Francozi v šolstvu dosegli izvrstne vspehe, posebno v višjem. Specijalne šole: vojna šola, inženerska šola, politehnika, obrtni akademiji, višje učiteljsko semenišče bile so vedno na višini časa in so vzgojile nebrojno porabnih mož. Z ljudskošolskim poukom je pod Napoleonom III. bilo slabo in Francozi so v vojni 1870. l. se dovolj prepričali, da se pogum in prirojena nadarjenost in sila ne moreta prav razviti, ako ni dobre šole. Razmere v Franciji so se pa končno premenile. Frankobrod-

skega miru Francozi še niso pozabili, a so se čuda veliko naučili. Poslednjih 25 let so se vse nižje in srednje šole v Franciji popolnoma preosnovale in to nekoliko na nemški način. Pa tudi glede višjega šolstva se je mnogo storilo in sicer ne na nemški, temveč na pristen galsko-romanski način. Važno je, da so se v Franciji razcvele višje svobodne šole.

Načelo svobodne šole je v Franciji zelo staro, tako staro, kakor francosko vseučilišče. Francosko vseučilišče je po svojem zgodovinskem razvoju vse nekaj druzega, kakor nemško. Na Nemškem je le uprava prosta, dovoljenje za predavanje je pa navezano na težke in mnogobrojne pogoje. Francosko vseučilišče je pa tudi drugačno, kakor angleško, ki je bolj notranja šola in na katerem je ostra meja mej učenjaki, ki se bavijo z znanstvenim preiskovanjem in ponavljalci, ki praktično uče dijake. Francosko vseučilišče, zlasti pariško je zrastlo naravnost iz vseučilišča srednjega veka. Kakor italijansko vseučilišče je v upravi tudi francosko jako omejeno, o svobodnih volitvah, kot so na nemških vseučiliščih ni govora. Rektor je dosmrtno ali pa na več let nastavljen uradnik. Zato se je pa ohranil ostanek stare učiteljske svobode. V srednjem veku je predaval, kdor je čutil poklic za to, učil je, kakor je hotel, bil je dijak in predavatelj ob jednem. Seveda tega tudi v Parizu ni več, državni uradniki vse točno nadzorujejo. Vzlic temu se v Parizu ložje dobi dovoljenje za predavanje, kakor kje drugje. Le tako je mogoče, da je nedavno predaval neki trgovec z oljem na vseučilišču Sorbonne v Parizu o Tomažu Akvinskem, ker se je v svojih prostih urah mnogo pečal s tem školastikom in je veljal za najboljšega poznavalca njegovih del in idej, da si ni imel nobene akademične izobrazbe. Srednjeveško vseučilišče je bilo prav za prav le kaka gotova fakulteta; v Parizu so se učili modroslovja, v Montpellieru pa zdravilstva. Na Sorbonnu v Parizu imajo še dandanes le dve fakulteti, bogoslovno in filozofično-prirodoznansko; pravoznanska in zdravniška šola sta bližnja samostojna zavoda. L Université (vseučilišče) pomenja v Franciji najvišjo šolsko oblast. Naslov profesor v Franciji ničesa ne pomenja, vsakdo si ga lahko pridevlje. Še le v novejšem času so dosegli vseučiliški profesorji, da se imenujejo profesorji Sorbonnski, da se tako izognejo zmotam.

Načelo svobodne šole, to je učilišča brez neposrednega praktičnega namena, brez izpitov, brez diplom, brez zahtevanja odhodnih spričeval kake višje šole, z jedinim namenom razširjati znanje svojih svobodnih slušateljev, je mesto samo ustanovilo in izvelo v starem od 1530. l. obstoječem „Collége de France“. To je prav za prav kos srednjeveškega vseučilišča v našem stoletju. Sorbonne z njenimi deškimi zavodi, zdravniška in pravoznanska šola imajo vzgojevati duhovnike, prirodoznance, pravoznance, zdravnike — višje izobrazovalne potrebe zadovoljevati pa ima strogo ločeno od krušnega in strokovnega učenja Collége de France. Vstop je tukaj tako prost kakor izstop. Sivobradi dohodkar in dosluživši častnik dohajata k predavanju poleg mladega trgovca in obrtnika. Prvi francoski učenjaki tu predavajo, skoro vsi člani akademije znanosti, tu se združujejo imena svetovnega slovesa, kakor kemik Bertholet, psiholog Ribot, narodni gospodar Pavel Leroy-Beaulieu, orijentalista Maspero in Oppert, romanist Gaston Pariz itd. Vodstvo je nedavno imel slavni rimski zgodovinar Boissier. V seznamu predavanj vidi se, da se obrača posebno pozornost starinoslovju in jezikom. Pravoznanski in zdravniški predmeti so slabo zastopani, tem bolje pa narodno gospodarski, prirodoznanski, matematični modroslovni in slovstvenozgodovinski.

Pariz pa ima še tretjo visoko šolo, namreč katoliško. Ko so se v Franciji višje in srednje šole preosnovale bolj na posvetni podlagi, je katoliška stranka osnovala več svobodnih ljudskih in srednjih šol. Sklenili so tudi osnovati katoliško vseučilišče. Ta šola je nastanjena v bivšem samostanu v ulici Vanigirardski. Katoliško vseučilišče ima tri fakultete s 500 poslušalci. Zdravniške fakultete še nima, ker so njene naprave najdražje. Osnovali so se pa nekateri klinični tečaji po nekaterih katoliških bolnicah.

Seveda je v Franciji samo pouk prost, uradni izpiti, ki dajo pravico za vstop v javne službe, morajo se napraviti pred državnimi oblastmi. Katoliško vseučilišče prireja izpite za poskušnjo, pri katerih se skoro isto izprašuje, kakor pri državnih. Ti izpiti nimajo nobene veljave, a so dobra priprava za državne izpite.

Jedro katoliškega vseučilišča je gotovo pravoznanska fakulteta, kajti jurist vlada v sedanjem državljanskem življenju, on ureja vse javne razmere in opravlja vse važnejše upravne posle. V družbi, ki se vedno giblje mej pravim verskim prepričanjem in materijalizmom je za cerkev velicega pomena, če ima v upravi, pravosodju, postavodajnih zastopih kolikor je moč zanesljivih ljudij, ki ne obračajo plašča po vetru. Na katoliškem vseučilišču se mladeniči uče, da je le prava vera trdna podlaga vsemu državnemu redu. Dijaki se varujejo vsake dotike s prevratnimi življi, vseučilišče je v zvezi s poštenimi katoliškimi posredovalci za stanovanja, ki dijakom preskrbujejo stanovanja v dobrih katoliških hišah. Slušatelji katoliškega vseučilišča imajo svoje ponavljalce, znanstvena razpravljanja v ožjih krogih, svoje verske vaje, svoje čitalnice, knjižnice, predavanja, dramatične predstave in muzikalne večere, z jedno besedo vse njih vsakdanje življenje se suče v obližju vseučilišča. Slednji dijak si izbere mej učitelji jednega „patrona“, ki mu daje svete v vseh negotovih stvareh. Ravnatelj temu vseučilišču je d'Hulst. On je resen učenjak, dober parlamentarec, vreden duhovnik in svetovno izobražen

mož. Katoliško vseučilišče ima pred vsem namen za upravna in učenjaška mesta v Franciji vzgojiti zanesljive katoliške može. Na inozemske slušatelje se dosti ne računa in jih tudi ni dosti.

Drugačna, a jako zanimiva je „svobodna šola“ o političnih vedah. To je nekako socijalno-politično vseučilišče. Ta šola je pod višjim vodstvom bratov Pavla in Anatola Leroy-Beaulieu, njen ravnatelj je Emile Boutray, odličen učenjak in vzgojeslovec. Ta šola je nekako dopolnilo k državnemu vseučilišču, zlasti k pravoznanski in modroslovni fakulteti in ima največji praktični namen, sicijalno-politično izobraziti mladeniče, ki pozneje stopijo v državno službo. Ta šola je teoretična in praktična pripravljalnica za diplomatično in konzulsko službo, za državni svet, finančno upravo, najvišje računišče, ravnateljstva večjih bank in delniških družeb. Njen namen je obvarovati gojence, da ne padejo v veden birokratizem, temveč se znajo prilagati praktičnemu življenju. Ta šola vzgaja upravne talente Francozov njih praktično ljubeznjivost, kateri se imajo zlasti v inozemstvu zahvaliti za lepe vspehe. V francoskih kolonijah bi zastonj iskal tako surovih uradnikov, kot sta bila Nemca Leist in Wehlau Če tudi v Evropi se Francozi za druge narode dosti ne brigajo, vendar se znajo v drugih delih sveta prikupiti podjarmljenim narodnostim in spoštujejo njih šege in navade. Zanje store, kolikor morejo. Zadnji čas so v Parizu napravili mošejo, ker prihajajo Mohamedanci močno v Pariz.

Pouk na svobodni šoli političnih znanostij traje tri leta. Glavna predavanje na tej šoli so: zgodovina novejše francoske zakonodaje, ustavna zgodovina evropskih držav, narodno pravo, primerjajočo trgovsko in morsko pravo, politika in narodno gospodarstvo v Vzhodni Aziji, kolonijski zemljepis, postavodaja in uprava v Alžiru in tujih kolonijah, mohamedansko pravo, delavska zakonodaja, tropično javno zdravstvo itd. Od drugih podobnih zavodov se ta šola odlikuje posebno potem, da se ozira pred vsem na praktično potrebe. Predava, se kakor je navada na visocih šolah, vsacih 14 dnij se ponavlja, kadar se vzeto gradivo na ta ali oni način zopet predela. Starejši dijaki se združijo v nekako semenišče Kdor vstopi, se posvetuje z ravnateljem o svojih bodočih načrtih in potem se zbere predavanja, nato se izbere novi učenec mej staršimi prijatelja, s katerim se o raznih stvareh posvetuje. To sodelovanje starših in mlajših dijakov je v Franciji jako priljubljeno in je pospešujejo učitelji.

Tudi na poprišču umetninskega pouka je zmagalo načelo „svobodne šole“. Julianova akademija je popolnoma prekosila državno „narodno šolo lepih umetnostij“. Julian se je nekdaj poganjal za darila razpisane za umetniška dela in je naenkrat z osnovo svoje svobodne šole prizadel smrtni udarec umetniškim študijam z njih razredi in formalnostmi. Julijanova akademija je samo dvorana, v kateri je model, katerega vsakdo lahko riše proti majhni vstopnini. To je najbolja priprava za umetnost. Učenci drug druzega opozarjajo na napake, in semtrtja pride kak slaven slikar, da dela popravlja. Včasih je tekmovanje za najboljša mesta, za svetinje itd. Na notranja tekmovanja pokladajo v vseh francoskih šolah veliko važnost. Julian je bogatin, v Parizu ima šest podružnic, ki imajo nad 600 učencev, več kakor državna akademija, na kateri se nič pametnega ne uči. Vsi zmernejši francoski umetniki so že iz Julianove šole. Duh svobode dela čuda, pospešuje prijateljstvo mej učenci, ljubezen do mojstrov, častihlepje in gorečnost. Evangelij dolžnosti, ki se propoveduje na državnih zavodih, pa rodi le domišljavost in prevzetnost. To skušnjo bi tudi kje drugje lahko porabili.

Svoboda in pojmovanje prirode sta stebra pariški kulturi. Povsod jo najdeš. Najdeš jo v mnogih predavanjih, ki so po zimi skoro v vseh knjižnicah in muzejih. Pri popolnoma popularnih predavanjih se je vpeljala navada, da tisti poslušalci dobe darila, ki najboljše pozneje popišejo kratek obseg govora. Omenjena stebra pariške kulture najdeta se tudi v najmanjših muzejih, katere tujec poleg velicih zbirk kar prezre. V muzeju stavbene umetnosti je mnogo odtiskov najlepših cerkvenih portalov, najlepša zbirka za stavbarje, v muzeju za ohranjenje umetnosti in obrta so modeli vseh mogočih strojev in orodij, na katerih se vsakdo lahko uči razvoj vseh obrtov od srednjega veka do dandanes. Guimetov muzej, darilo nekega zasebnika, ima vse bogočastne in hišne stvari iz Vzhodne Azije. Ta muzej ima veliko praktično vrednost, ko se je začela trgovina s Sijamom, Tonkingom in Cochin chino.

Tako se Francoz povsod uči, da državna diploma ne dela moža, temveč njegovo lastno znanje in spretnost, uči prezirati naslove in ceniti znanje. Od todi izvira vedni napredek v industriji in trgovini, bogastvo Francije, od tod prihaja, da ne omajajo francoske družbe vnanji politični dogodki, ministerske ali vladne krize.

Poučni in zabavni drobiž.

Jules Simon. Dne 8. t. m. je umrl v Parizu znani francoski državnik Jules Simon Rojen je bil dne 31. decembra 1814. v Lorijentu, 1835 leta je postal pomočni učitelj na pariški normalki, to je neki šoli, ki se izobražuje učitelje za srednje šole, potem je bil nadučitelj na licejah v Caenesu in Versailesu, 1834 je postal nadomestni profesor za modroslovje na pariškem vseučilišču. Ta čas je spisal več modroslovskih del. 1848 leta je bil voljen v ustavni zbor, v katerem se je pridružil zmerno republikanski stranki Ko je Napoleon zasel prestol, je Simon izgubil profesuro, ker ni hotel priseči zvestobe novemu vladarju. Sedaj je jel se zopet pečati s slovstvom in zanimati za socijalna vprašanja Leta 1869. je bil voljen v zbornico, kjer se je posebno poganjal za brezplačni šolski pouk. 1870. je bil član vlade narodne obrambe in učni minister. Pod Thiersovem predsedništvom republike je bil učni minister. Leta 1876. je bil postal ministerski predsednik,

a se ni dolgo držal, kakor se v Franciji nobena vlada ne obdrži.

Nova knjižica. Izšel je 50. in 51. zvezek „Slovanske knjižice“, katero izdaja Andrej Gabršček, posestnik tiskarne in urednik „Soče“ v Gorici. Ta zvezek prinaša iz hrvaščine poslovenjeno povest „Preko Morja“, v Hrvaščini jo je spisal Evgenij Kumišič, poslovenil pa A Z Lavanski. Priporočamo „Slovansko knjižnico“ svojim čitateljem, kajti priobčila je že mnogo dobrih del. Za vse leto velja 1 gld. 80 kr. Posamični snopiči veljajo za naročnike 15 kr, za nenaročnike 18 kr

Novice.

† Kanonik Karol Klun.

V Budimpešti, kamor je bil odpotoval k delegacijam, je v ponedeljek po noči ob polu jedni uri zadel mrtvoud državnega in deželnega poslanca kanonika Karola Kluna, jednega najnadarjenejših slovenskih parlamentarcev.

Rodil se je dne 15 okt 1841 leta v Podgorici, župnije Dolenjavas pri Ribnici. Dne 30 julija 1865 je bil posvečen v duhovnika ter najprvo služboval kot kapelan v Gorjah pri Bledu; meseca aprila 1867 je bil premeščen v Ljubljano kot korni vikarij in propovednik v stolnici. Že l 1873 se je pričel resno baviti s politiko kot soustanovitelj in urednik „Slovenca“, za katerega si kot večletni stalni sotrudnik z izvrstnim svojim peresom pridobil neprecenljivih zaslug. Leta 1876 je bil izvoljen v mestni zbor ljubljanski, l. 1876 je dobil barona Rauberja beneficij pri stolnici. L 1877 so ga v deželni zbor izvolile kmečke občine Škofja Loka-Kranj, katere je zastopal do lanskih volitev, ko je bil izvoljen v ribniško-kočevskem okraji. V deželnem zboru je bil brez dvoma vsled svoje vsestranske spretnosti in večletne izkušnje mej najveljavnejšimi poslanci. Beseda njegova, je mnogo veljala tudi pri političnih nasprotnikih, ki pa so vedno osebno visoko čislali pokojnika. Sodeloval je vedno v najvažnejših odsekih ter imel zadnja leta poročila, ki zahtevajo mnogo studija in truda. Kot poročevalec je bil vesten in sestavljal je svoja poročila tudi pozne ure v noči. V državni zbor je bil izvoljen že leta 1879. v kmečkih občinah Ljubljana-Litija-Ribnica. Posebno je nam omeniti, da je gospod K. Klun vestno vršil svoj državnozborski posel. Ni je bilo skoro seje, da bi on ne bil navzoč. Ravno tako se je vestno udeleževal sej odsekov. Da so vsi poslanci v tem oziru tako vestni, kakor je bil pokojni Klun, ne bi se dogajali škandalni dogodki, da mnogi odseki zborovati ne morejo in da včasih niti zbornica ni sklepčna, dasi ni za sklepčnost treba niti tretjine poslancev. Klun je bil dober govornik in vrl narodnjak, kar posebno to dokazuje, da je do zadnjega bil član „Sokola“, če tudi imajo njegovi stanovski tovariši zadnje čase neke neopravičene predsodke proti temu društvu. Klun je bil v državnem zboru ves čas član Hohenwartovega kluba in je imel velik vpliv na tega vodjo. Od kar ni Šukljeja v državnem zboru, je gotovo Klun imel največ zaupanja pri Hohenwartu in v vladnih krogih. Ž njegovo politiko se mi poslednji čas nismo povse strinjali, kar smo večkrat povedali. Priznati pa moramo, da je pokojnik imel vedno najboljše namene. Posebno je pa pokojnik se v državnem zboru z vso odločnostjo potegoval za koroške Slovence. Gotovo bi bil še mnogo storil za Slovence, da so mu bili daljši dnevi dani.

— **Zaprisega župana ljubljanskega.** V torek dne 9. t. m ob 11. uri dopoludne vršila se je v ukusno ozaljšani mestni dvorani slovesna zaprisega novoizvoljenega župana ljubljanskega g. Ivana Hribarja. K zaprisegi so se zbrali občinski svetniki in magistratni uradniki, nadalje gg mestni župniki, oba šolska nadzornika, vodje mestnih šol, deputacija gasilnega društva, mestne hranilnice, oskrbniki mestnih ubogih itd. Zaprisegel je župana g. dvorni svetnik Schemerl kot namestnik iz Ljubljane odsotnega deželnega predsednika g. barona Heina. Naznanil je, da je Nj Veličanstvo presvitli cesar z najvišjim sklepom z dne 26. maja letos blagovolil potrditi izvolitev g. Ivana Hribarja županom deželnega stolnega mesta Ljubljane. Pozdravljajoč ga v imenu vlade je dvorni svetnik spominjal župana na dolžnosti, katere prevzame, ga je pozval konečno, naj priseže da bo zvest in pokoren cesarju, da bode ravnal po ustavi, izpolnjeval zakone in vestno izvrševal uradne svoje dolžnosti. Ko je potem vladni tajnik g baron Recbach prečital dotično listino, prisegel je župan Hribar ter potem svojeročno podpisal listino. Na to je gosp. župan Ivan Hribar v svojem daljšem govoru najprve prosil vladnega zastopnika, da sporoči njegovo najudanejšo zahvalo Nj. Veličanstvu presvitlemu cesarju, ki je njega izvolitev potrditi blagovolil. Nadalje je prosil gosp. župan podpore deželne vlade v njegovem težavnem poslovanju. Govornik je poudarjal važnost Ljubljane, za katero upa, da bodo s pomočjo visoke vlade nastali boljši dnevi Potresna katastrofa ji je prizadjala velike rane, vlada ji je priskočila v obili meri na pomoč in upa, da bo še nadalje pospeševala razvoj njen. Govornik omenja važnejih nalog, ki čakajo mestno upravo, tako regulacija mesta, kanalizacija, osuševanje barja, naprava pokrite tržnice, sezidava posebnega poslopja za obrtne strokovne šole, ustanovitev višje dekliške šole, odprava lesenih mostov in nadomestitev z drugimi. V to bo treba energičnega dela in veliko denarja. Gosp. župan upa, da bo z dobro preudarjenim in srečno uravnanimi finančnimi načrti mogoče vsa ta vprašanja rešiti tako, da ne obremene preizdatno mesta, katero se bode seveda za neke žrtve moralo odločiti. Govornik poudarja, da je Ljubljana po ogromni večini slovenska, na katero okolnost se bo vedno oziral, vedel bo pa ščititi tudi pravice nemške manjšine Občinske svetovalce prosi, da ga podpirajo pri delu, a jih opozarja, da mu ne spregledajo napak, katere bi morebiti videli pri njem, temveč mu to naravnost povedo. S trikratnim Slava na cesarja, katerim klicom so navzoči naudušeno pritrdili, je g. župan končal svoj govor. S tem je bil končan oficijelni del slavnosti. Na to je sprejel g. župan še čestitke mestnih uradnikov in raznih navzočih zastopnikov ter gasilnega društva.

— **† Kanonik Karol Klun.** Truplo umrlega kanonika Kluna prepeljali so iz Budimpešte v Ljubljano. V kapucinskem samostanu, kjer je pokojnik nenadoma umrl so blagoslovili truplo. Pri slovesnosti so bili: vnanji minister grof Goluhowski, predsednik poslanke zbornice baron Chlumecki, pl. Plener in vsi delegatje. Raz poslopje avstrijske delegacije v Budimpešti je vihrala črna zastava. V Ljubljano so pripeljali truplo dne 10. junija ob $^3/_4$ 1. uri popoludne. Na kolodvoru so se zbrali stolni kapitelj, mestna duhovščina in mnogo čestilcev pokojnikovih. Po slovenem blagoslovljenju trupla so isto prenesli v sprevodu v cerkev pri sv. Krištofu, kjer je ostalo do slovesnega pogreba dne 11. t. m ob $^1/_2$ 6. uri pop. Pogreb je vodil prevzvišeni gosp knezoškof dr. Missia sam. Pogrebcev se je zbralo jako mnogo. Zastopane so bile razne korporacije iz mesta in dežele. „Ljubljanski Sokol“, „Slavec“ in „Katol. društvo rokodelskih pomočnikov“ so se pogreba udeležili z zastavo. Nagrobnice so peli bogoslovci in „Slavec“. Vlegel se je v grob mož, čegar ime ostane z zlatimi črkami zabeležno v knjigi domovinski. Časten mu spomin!

— **Spomenik Andreju Praprotniku.** „Slov. učiteljsko društvo v Ljubljani je sklenilo postaviti svojemu starosti Andreju Praprotniku nagrobni spomenik, na rojstni hiši vzi-

dati spominsko ploščo in če bode le mogoče, napraviti doprsni kip pokojnika. Ker pa društvo nima denarja, se obrača do prijateljev, tovarišev in znancev pokojnika s prošnjo, da pripomorejo do uresničitve tega sklepa. Zasluge pokojnikove za slovenski narod sploh in za vzgojo mladine posebej so znane vsakemu in pokojnik je vreden spomina. Prispevke sprejema uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani.

— **Pomoč kranjski.** Poslanska zbornica je že vsprejela vladno predlogo, po kateri se dovoljuje po potresu prizadeti Kranjski 1,500 000 gld. 3 % posojila. 500.000 dobe hišni posestniki, 550 000 dežela kranjska za popravo in gradbo poslopij, in 450.000 mesto ljubljansko za regulacijske namene.

— **Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske** vršil se je včeraj dopoludne v mestni dvorani ob veliki udeležbi pod predsedstvom družbinega predsednika g. ces. svetnika Ivana Murnika. Razprave so bile zanimive, posebno o sedaj vladajoči prasičji kugi na Kranjskem. Pri odborovi dopolnilni volitvi so bili izvoljeni g.: Jos. Frid. Seunig podpredsednikom, v odbor pa gg: V. Goll, Jos. Lenarčič, Oton D-tela, Franc Witschl, Janko Žirovnik, grof Barbo, A. Folakowski in dr. pl. Wurzbach.

— **Umrl je** v Zagorju ob Savi ondotni veleposestnik g. Matija Medved. Pokojnik je bil vrl narodnjak in navdušen ter zaslužen starosta zagorskega Sokola. Pogreb je jutri dopoludne. Časten mu spomin!

— **Umrl** je dne 9. junija t. l. v Ljubljani umirovljeni župnik gospod Leopold Gestrin v 72 letu svoje starosti. N, v m. p

— **Maturitetne skušnje** se začno na gimnaziji dne 8. julija, šola se zaključi dne 7. julija. Na realki bodo izpiti dne 3., 4., 6. in 7. julija.

— **Efektno tombolo** je dovolilo finančno ministerstvo kmetijski podružnici v Godoviču.

— **Izpred porotnega sodišča.** Dne 3 t. m. je bil po tridnevni obravnavi obsojen na 8 let težke ječe ciganski godec Alojzij Breščak iz Huj pri Kranju Tožen je bil hudodelstev javne nasilnosti, težke telesne poškodbe, tatvine in raznih drugih deliktov. Breščak je star šele 24 let in je od l. 1891 dalje doprinesel dejstva, vsled katerih je prišel pod porotnike. Zasličanih je bilo 70 prič in porotnikom se je stavilo 21 vprašanj, od katerih le dve niso potrdili. Po prestani 8letni ječi pride Breščak v prisilno delavnico — Dne 5. t m. je bil obsojen na šest tednov zapora 48letni žid Mojzes Schiffmann rojen v Lvovu, sedaj pristojen v Buenos-Aires v Ameriki. Zatožen je bil hudodelstva odpeljavanja mladih deklet oziroma trženja ž njimi. Porotniki so pa glavna vprašanja zanikali, vsled česar neznatna kazen le zaradi prestopka. — Istega dne je bil obsojen na štiri leta težke ječe 20letni kmetski fant Janez Jenko iz Vrha, ki je povodom nekega prepira udaril s tako silo Franceta Bukovca po glavi, da je ta kmalu na to umrl — Dne 6 junija sta bila obsojena vsak na tri leta težke ječe kmetska fanta Andrej in Martin Železnikar iz Visokega v kranjskem okraju, ker sta posestniku in krčmarju Antonu Lenarčiču na Visokem ukrala 430 gld. denarja, nekaj smodk in razne obleke. — Istega dne je bil obsojen 22letni delavec Jakob Kušlan iz Cerknice na šest mesecev težke ječe, ker je udaril v prepiru Tomaža Vinoda tako po glavi, da je ta umrl. — S tem je končana porotna sesija.

— **Glavni carinski urad v Ljubljani** bodo baje povišali v višji carinski urad

Nevaren tat.

Že več mesecev išče dunajska policija družbo tatov, katera je posebno v notranjem mestu marljivo delovala. Tatje so svoj posel jako sistematično vršili, in se vselej poprej dobro poučili o krajevnih razmerah.

Minoli teden se je pa jednemu dunajskemu policistu posrečilo dobiti v pest jednega najnevarnejših teh tatov. Ta tat je v marcu ušel iz ječe in potem pod drugim imenom živel na Dunaju in kradel v družbi z dosedaj še neznanimi tovariši. Posebno je pa zanimivo, da je tat vodil dnevnik, kakor znani tat Grošelj, katerega je tudi drugače posnemal. V dnevniku so točno povedane tatvine, katere so izvršili ta ali oni dan. Potem so navedeni naslovi raznih rodbin, v katerih stanovanja so tatovi še mislili ulomiti.

Iz delovanja tega tatu je omeniti, da je bil dne 23. aprila vlomil v stanovanje krčmarja Fr. Aningerja, kjer je pokradel denarja in drugih stvarij za 1300 gld. Dne 6 maja je vlomil v stanovanje krčmarja Kramarja in pokral raznih stvarij za 4000 gld. Dne 25. maja je vlomil v stanovanje hišne posestnice Sofije Winter in ukral denarja in nakita za 5000 gld.

Ker ima gospa Winter več hiš, v katerih seveda gospodinjo poznajo, se je policiji zdelo potrebno obrniti pozornost na prebivalce teh hiš. V jedni teh hiš je stanoval, kakor se je konstatovalo, večkrat, poslednji pot s šestletno ječo kaznovan tat s svojo ljubico in k njemu je prihajal v posete drug tudi že večkrat kaznovan hudodelec. Ta dva sta odpotovala zvečer potem, ko je bilo pri gospej Winter ulomljeno. Zadnje dni je pa zahajal k ljubici jedenega omenjenih, Ani Ullmayr mlad mož. Tega mladega moža je policija vedno čuvala in je izvedela, da je neki polomljeni nakit prodal nekemu zlatarju. Pri policiji je bil zglašen kot Karol Wener, trgovski agent v Brnu. Te dni so ga prijeli. Skušal je redarjem se iztrgati, a se mu ni posrečilo.

Pri policiji je ugovarjal proti temu, da so ga zaprli in je sploh jako predrzno se vedel. Konstatovalo se je pa kmalu, da je njegovo pravo ime Franc Amtmann, ki je bil nekdaj komptvarist, potem pa šest let zaprt in je prišel iz prisilne delavnice. Amtmann je naposled sam priznal, kdo je.

Pri njem so našli več denarja, mnogo izluščenih žlahtnih kamenov, in mnogo nakita. V njegovem stanovanju našli so celo zbirko orodja za vlome. V dveh kovčegih je bilo posebno veliko obleke, katero je Winter spoznala za svojo. Gospa Winter je več stvarij, katere so našli pri Amtmannu spoznala za svoje. Dosedaj se je dokazalo, da je ta tat s svojimi tovariši v malo tednih za najmanj 10.000 gld. naredil škode.

Amtmann je iz dobre meščanske rodbine. Bil je sprva sobni slikar, potem pa komptvarist. Želja po dobrem življenju ga je zapeljala k tatvini. Od kar je ušel iz ječe, je porabil kacih 2000 gld. v raznih lahkomišljenih slabih družbah. Zaprli so tudi že imenovano Ano Ullmayr, ki je 35letna vdova z dvema otrokoma.

Anarhisti

začeli so svoje delovanje na Španjskem. V soboto so pred škofijsko cerkvijo v Barceloni našli dve bombi. V nedeljo je pa v tem mestu bila procesija svetega Rešnjega

telesa. Ko se je procesija vračala v cerkev, je nekdo vrgel bombo ravno pred duhovnike. Ne ve se, je li napad veljal duhovnikom, ali pa generalu Despujoslu, ki je po španjski navadi nosil bandero pred nebesom. Bomba ni poškodovala generala, niti duhovščine, a ubila je 8 drugih ljudij, kacih štirideset pa grozno razmesarila. Mej ubitimi so štirje otroci. Drugi poškodovanci in ranjenci pripadajo nižjim slojem prebivalstva. Od ranjenih oseb jih je pet drugi dan umrlo. Poškodovan je tudi neki časnikar in nekaj vojakov.

Ko je bomba se razletela, je nastal grozen strah. Ljudje so kričali in bežali na vse strani. Mrliči so vsi grozno razmesarjeni. Sodi se, da je vrgel kdo bombo v sosedni hiši. Policija je tedaj vse preiskala, a ni nič sumljivega našla. Potem je preiskala klub fijakarjev, kateri so največ anarhisti. Toda v klubu niso našli nobenega človeka.

Nekaj sumljivih oseb so zaprli, več tujih anarhistov, ki bivajo v predmestju pa stražijo. Preiskava se je začela, a ni gotovo, da bi imela kaj vspeha. Mestni župan in okrajni glavar prosila sta takoj vojaškega poveljnika, da se proglasi obsedno stanje, kar se je tudi zgodilo.

Barcelona je prvo španjsko obrtno mesto in anarhizem je mej ondotnimi delavci tako razširjen, kakor nikjer v Evropi. Nekoliko je temu to krivo, da so v Španiji delavske razmere slabše kakor v druzih državah, nekoliko so pa tudi južni ljudje, Italijani in Španci, bolj nagneni k raznim prekucijam, nego severnjaki. Vsaj je še čitateljem znan anarhistični napad v gledališču v Barceloni.

— **Nekoliko statistike iz Budimpešte.** „Nemzeti ujsagi“ piše, da je dne 20. m. m došlo po železnici v Pešto 12.921 oseb, a naslednjega dne jih je odšlo 13 221. „Alkotmanj“ pravi, da je obiskovanje razstave tako žalostno, da je razstavni odbor bil prisiljen znižati cene ustopnine. Za jednostavno sobico mora potnik, došli v Budimpešto, plačati za 24 ur 6 gld, sicer je navadna cena za jedno sobo 2 gld. V najmanji kavarni stane črna kava 30 kr., a obični gulaš 50 kr. Čaše piva ni možno dobiti nikjer izpod 50 kr. Pravijo, da se v francoski kuhinji mora plačati za juho 1 gld, za jedno jabolko 2 gld, za navadno pečenko 3 gld. — Kdo bi se čudil tujcem, da se nočejo dati skubsti na tak način le v ta namen, da bi videli stvari, ki so bile izdelane na Dunaju ali pa kje drugje izven madjarske Evrope?! V očigled tolikemu ogromnemu številu tujcev, ki se izogibljejo Budimpešti, je sklenilo isto ravnateljstvo razstave, ki noče poznati ni slovaškega, ni srbskega, ni romunskega jezika, da dá natisniti brošuro o milenijski razstavi — v ruskem jeziku! Pa ne da bi madjarski oholeži postali kar hkratu rusofili in panslavisti! Da, je že tako: Pravi Madjar črti sicer res Ruse iz vsega svojega srca, ali njih denar bi pa vendar le rad mel.

— **Ubegla dijaka.** Minoli petek so prijeli v Trstu dijaka Ivana Schacka in Karola Berko, ki sta pobegnila z Dunaja v Trst, da vidita, kako kaj rase trava ob jadranskem morju. Bog zna, kam sta se namenila mladeniča v svoji domišljavosti. Začasno ju je vzela policija v svoje varstvo ter ju odpošlje pod dobrim varstvom zopet tja, od koder sta došla.

— **Samomor zaradi pričevanja.** Šestnajstletna jako lepa hčer pivovarja Kirschnerja v Brunšviku se je ustrelila. Bila bi morala iti pričati v zadevi ločitve svojih starišev, a to jo je tako peklo, da si je vzela življenje.

Poskušen rop. Mej Govasdio in Nadrago so roparji hoteli napasti pošto, ki je peljala mnogo denarja. Iz grmovja je nekdo dvakrat ustrelil na konja, ki sta se mrtva zgrudila. Mislil je najbrže ustreliti postaljona. Postaljon potegne revolver. Dvakrat ustreli z goščave, od koder je prišel strel. Zasliši neko ječenje. Z dosti kmeti je postaljon potem preiskal grmovje, a so le videli krvavi sled.

— **Ponesrečeni milijonar.** Znani ameriški milijonar in železniški podjetnik Auguštin Corbin, peljal se je te dni z vnukom na sprehod. Konja sta se splašila, kočija se je prevrnila, milijonar in njegov kočiaš sta se ubila, vnuk pa hudo poškodovan.

— **Kurdi v Smirni.** Četa Kurdov je napalo delavce, ki delajo železnico iz Smirne v Kasabo. Pobili so več delavcev in inžinerjev. Turško oblastvo seveda roparje zasleduje, a dobila jih ne bodo.

— **Naglost pri okrajnem sodišču v Kopru.** Iz koperskega okraja se piše Edinosti: V 63 št. Vašega cenjenega lista čudi se g. dopisnik iz Doline, da je neki zemljiškoknjižni spis ležal celih 73 dni pri c. kr. okrajnem sodišču v Kopru. Te dni pa sem videl zemljiškoknjižno prošnjo, ki je bila pri istem c. kr. okrajnem sodišču vložena januvarja meseca tek. l., stranki pa je bila gostavljena še-le zadnje dni maja meseca. Ležala je torej ta prošnja cele 4 mesece pri sodišču. To je navadni čas, v katerem omenjeno sodišče dostavlja zemljiškoknjižne prošnje. Tako imam pred seboj drugo prošnjo, ki je bila vložena dne 7. oktobra 1895, stranki pa vročena še-le dne 26 februvarija 1896. počivala je torej 4 mesece in pol. — Vkljub temu pa poročajo menda vsako leto gospodje, ki hodijo pregledovat okrajna sodišča, da je vse v najlepšem redu. Pa saj se jim skoro to ne more zameriti: mi Slovenci smo tako potrpežljivi in krotki da smo že zadovoljni, če nam sodišče sploh kedaj dostavi naše prošnje.

— **Poskušen samomor.** 24letni brivec Anton Calligaris stanujoči v ulici Molin grande h. št. 6, v Trstu si je zavdal z žveplenim kislenikom in potem se je hotel vreči raz okno svojega stanovanja. Domačini so ga pridržali s silo in pozvali zdravnika z zdravniške postaje. Ta je nesrečniku izpral želodec in ga dal prevesti v bolnišnico. Stanje Calligarisovo je sila nevarno. Mladenič se je hotel usmrtiti baje radi tega, ker ga muči neozdravljiva bolezen jetika.

— **Skozi človeka se vidi!** Kdo bi bil še pred kratkem tako drzne domišljije, da bi kaj tacega pričakoval. In verdar je to danes že uresničeno dejstvo. Prvi elektrik na svetu, Hrvat Tesla, slavni učenec slovečega Edisona, iznašel je pripomoček, da se z Röntgenovimi žarki more ne samo fotografovati, notranjost človeškemu očesu neprizornih snovij, ampak se tudi natanko vidi skozi nje. Pred vsem je za trpeče človeštvo sila važno, da je človeško telo s pomočjo Teslinovega aparata popolnoma prozorno. Ako se obnese ta aparat, potem že lahko rečemo, da je iznajdba Tesle epohalna za vse zdravilstvo.

— **Kneževina, ki pleše.** Alberto I., knez Monaco, došel je s svoje soprogo na čudno misel, da priredi ples svojim podanikom. Na ples je došlo preko tisoč oseb. Načelnik mesta je izročil kneginji šopek cvetlic in potem se je pričel ples. Poročilo pa nam ne pripoveduje, da-li se je v oni noči ubil koji igralec v Monte Carlo. (Monaco je mala kneževina ob srednjem morju s komaj 7 tisuč prebivalcev. Po takem je plesalo na onem plesu pol kneževine. Glavno mesto te pritlikove kneževine slovi po vsem svetu, radi onega brloga, nazvanega Monte Carlo, v kojega nosijo svoje tisočake in milijone razsipači in igralci vsega sveta in kjer je pokončalo svoje življenje že nebroj bogatašev igralcev potem, ko so v jedni noči zaigrali vse. Samomori v Monte Carlo že tako vsakdanji dogodki, da se nikdo niti ne zmeni zanje.)

— **Veliko poneverjenje.** Braziljanski uradnik Tobija Alfonz Casado-Lima je poneveril 3 milijone frankov in je pobegnil. Sodi se, da je šel v Evropo. Poneverjevalci iz Evrope uhajajo v Ameriko, ameriški pa v Evropo.

— **O katastrofi v Moskvi.** Preiskava se vrši jako energično. Namen preiskavi je v prvi vrsti ta, da dokaže, da li se je pred in med katostrofo ukrenilo vse ono, kar bi bilo lahko prepričalo katastrofo. Ruski kazenski zakon določa, da je kažnjeva vsaka zamuda ali nevarnost glede dolžne previdnost Preiskavo vodita preiskovalnega sodnik Kaiser in prokuror Prsnikov Poročilo preiskovalnega sodnika se predloži višjemu državnemu pravištvu in pa kolegiju treh sodnikov (svetnikov deželnega sodišča). Le ti odločijo definitivno, da li je dvigniti obtožbo in proti komu. To se utegne zgoditi do konca junija. Tedaj izvemo, ali in kdo bode moral trpeti na posledicah one grozne katastrofe. Za razdelitev po carju podeljene penzije, 1000 rubljev vsaki rodbini vsake žrtve, se je sestavila posebna komisija. Tudi vojvoda Conaught je podelil 1000 rubljev.

— **Anarhisti** so v Bruselju razstrelili z bombami neko privatno hišo, v kateri je stanovalo mnogo imovitih strank Ko se je začela hiša podirati, zavladala je nepopisna panika. Ljudje so bežali na vse strani, anarhisti pa so porabili to priliko in pokradli, kar se je dalo odnesti Škoda je precej velika, ker se je hiša skoro vsa podrla, denarja pa se je ukradlo več stotisoč. Je li vsled atentata kdo ponesrečil, še ni dognano.

— **Kolera v Egiptu.** Od septembra je v Egiptu 3030 ljudij zbolelo za kolero, in od teh jih je 2523 umrlo. Tako poročajo vladna poročila. V resnici jih je pa mnogo več zbolelo in umrlo, ker zdravstvene razmere v Egiptu nlso tako uravnane, kakor v Evropi Mnogo mrličev in bolnikov zataje. Mnogo jih že umrje predno se sploh razglasi, da se je začela nalezljiva bolezen.

— **Jednoročni žepni tat.** Na Dunaju zaprli so te dni znanega žepnega tatu Josipa Frankmanna. Ta mož ima le jedno roko, a je jako spreten žepni tat. Dasi ima še le 43 let, je vendar že 10 let presedel v ječi.

— **Samomori na Dunaju** so nenavadno pogosti. Samo minolo soboto se jih je šest usmrtilo.

— **Nesreča v cirkusu.** V cirkusu Lochardovem v Antwerpenu se je podrla gorenja galerija. Blizu sedemdeset je bilo ranjenih. Velik strah je bil nastal. Le velika sreča je, da se ni še več ljudij poškodovalo.

— **Samomor nemškega uradnika.** Kakor poročajo nemški listi, se je ustrelil nemški uradnik Erih, ki je bil več let okrajni glavar v Kamerunu. Bil je na potu v Evropo. Mož pa najbrž ni imel popolnoma čiste vesti, ker je v Afriki uradoval, kakor običajno ondu uradujejo nemški uradniki.

— **Poročnik ustrelil ljubico.** V Lučah na Ogerskem je poročnik Schindler ustrelil petnajstletno hčer nekega posestnika, ker ni marala zanj. Potem se je pa še sam ustrelil

— **Samomor jednoletnega prostovoljca.** V Levovu se je ustrelil v vojašnici jednoletni prostovoljec Karol Marcinkovski. V maju so se pri dotičnem polku ustrelili štirje vojaki.

— **Strela udarila v mrliča.** V Balto Taruzi pri Szegedinu na Ogerskem je strela udarila v oder, na katerem je ležal mrlič Mrlič je popolnoma zogljenel.

— **Razrušena vas.** Vas Kienholz v Švici so morali vsi ljudje zapustiti, ker se je okrog vasi jela usajati zemlja.

— **Tovarna pogorela.** Pogorela je največja nemška tovarna za juto v Brunsviku. 1800 delavcev je brez dela.

Loterijske srečke.

V Lincu dne 6 junija t. l.: 65, 86, 4, 54, 43.
V Trstu dne 6. junija t. l.: 43, 45 10, 76, 86.
V Pragi dne 10. junija t. l.: 26, 10, 58, 41, 87.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 30. maja 1896. Pšenica gld. 8 — kr., rž gld. 7·25 kr., ječmen gld. 6 25 kr., oves gld. 7 — kr., ajda gld. 7 30 kr., proso gld. 6 25 kr., turšica gld. 5 30 kr., leča gld. 10 — kr., grah gld. 10 — kr., fižol gld. 10 — kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Krasni uzorci se pošiljajo zastonj in poštnine prosto na zasebne naročnike. Zelo obširne uzorčne knjige, kakor jih še ni bilo, dobe **krojači** nefrankovane. (18)

Blago za obleke.

Peruvien in **dosking** za visokočastito **duhovščino**, predpisano blago za **c. kr. uradniške uniforme**, za **veterance, požarne brambe, telovadce, livreje**, sukno za **biljarde** in **igralne mize, prevlake za vozove.** Največja zaloga štajerskega, koroškega in tirolskega **loden** za gospe in gospode po prvotnih tovarniških cenah in v takih izbirah, da jih 20kratna konkurenca ne zamore nadomestiti. Največja izbera ogrinal **za dame** v najmodnejših barvah, perilno blago, potne pléde od 4 do 14 gld. **Krojaške potrebščine** (podvlaka, gumbe, šivanke, sukanec itd.) Vredno, pošteno, trpežno, čisto volneno sukneno blago in ne cene cunje, ki niti niso vredne **krojaškega dela**, priporoča:

JAN. STIKAROFSKY,
v Brnu (središče avstrijske suknene trgovine).
Največja zaloga sukna v vrednosti ½ milijona goldinarjev.
Pošilja se le po povzetji.

Svarilo! Agentje in krošnarji radi prodajajo svoje malovredno blago pod imenom „Stikarofsky". Da se takim **sleparijam** v okom pride, javim, da tem ljudem sploh svojega blaga ne prodajam.

Louis Kuhne
mejnarodni zavod (8)
za zdravljenje brez lekov in operacij v Lipsiji.
Ustanovljen 10. oktobra 1883. leta, razširjen leta 1892.

Svet in pojasnila za vse bolezni, tudi pismeno, kolikor mogoče.

V zalogi Louis Kuhne, Lipsija, Flossplatz 24, je izšlo in je za dobiti od **založnika** proti pošiljatvi denarja ali po poštnem povzetji, kakor tudi skozi vse knjigarnice:

Louis Kuhne, Novo zdravilstvo. Učna knjiga in svetovalec za zdrave in bolne. 18. nemški natis (45.000) 486 strani, 8° 1896. Cena 4 marke, vez. 5 mark. Izšlo je v 15 jezicih.
Louis Kuhne, Ali sem zdrav ali bolan? En poskus in svetovalec za vsacega. 13. nemški natis 1896. Cena 50 vinarjev. Izšlo v 9 jezicih.
Louis Kuhne, Otročja vzgoja. Varstveni klic na vse stariše, učenike in izgojitelje Cena 50 vinarjev.
Louis Kuhne, Kolera, driska in enake bolezni, njih izvir, zdravljenje brez leka in ozdravljenje. Cena 50 vinarjev.
Louis Knhne, Preiskavanje znamnjev na obrazu. Učna knjiga novega načina preiskavanja, lastna iznajdba. S veliko podobami. Cena 6 mark, eleg. vezano 7 mark.
Louis Kuhne, Naznanila ozdravljenja iz svoje skušnje. Brez zdravil in operacij s pojasnilom, 25. natis. Zastonj.

Odgovorni urednik: **August Pucihar.** — Tisk in založba: **J. Blasnikovi nasledniki.**